

Peter Mikša

TRIGLAV

Uvod

Gore so geografska stalnica in spremljevalke človeškega razvoja. Najdemo jih na vseh celinah, skupaj pa obsegajo dobrih 20 odstotkov Zemljinega kopna. So pa zaradi reliefne razgibanosti in podnebnih razmer ter otežene gospodarske izrabe med redkeje poseljenimi območji. To še posebej velja za visokogorja s svojo »kamnito puščavo«, kjer ni rodovitne prsti.

V gorah so bila svetišča in daritveni oltarji že v pradavnini, hkrati pa so gore dobile značaj nedostopnosti. Večina verstev je gore praktično do 19. stoletja smatrala za nevarne, saj naj bi na/v njih domovala različna demonska bitja. Hkrati pa so gore pojmovala kot prostor stika z bogovi, tako se je oblikoval tudi pojem svetih gora. Z oblikovanjem nacionalne zavesti in z enačenjem ozemelj in posameznih narodov pa so gore postale tudi simboli teritorialne pripadnosti. Tovrstno vlogo pri Slovencih odigrajo Alpe, ki se na ozemlju Slovenije delijo na Julijske Alpe, Karavanke ter Kamniško-Savinjske Alpe. Zlasti Julijske Alpe z najvišjim vrhom Triglavom so pomembne za nacionalno utemeljitev Slovencev in njihove identitete. Danes se gora Triglav pojavlja v kar dveh od treh državnih simbolov. V grbu Republike Slovenije in preko grba v zastavi Republike Slovenije

Zakaj in kako pa so gore postale simbol slovenske nacionalne identitete? Razloge za umestitev gora in predvsem naše najvišje gore na prestol simbolov

slovenstva najdemo v preteklih zgodovinskih dejanjih in dogodkih, ki so gore Slovincem močno približali. Predvsem v času krepitve slovenske narodne zavesti v 19. stoletju je simbolno prilaščanje gorske pokrajine in alpske kulture pridobilo eno osrednjih mest v izoblikovanju Slovencev v »boju« z nemško-avstrijsko zavestjo. Prizadevanja za narodnostno samostojnost Slovencev so se takrat prenesla iz mest, časopisov, taborov in čitalnic tudi v gore. To je pripomoglo, da smo se Slovenci prvič poistovetili z gorami, zlasti s Triglavom. A gore je bilo najprej »odkriti«.

I.

Odkrivanje gora

Prebivalci pod gorami, nabiralci zelišč, lovci, ki so sledili ranjeni divjadi in pastirji med iskanjem izgubljene drobnice ter živine so že od nekdaj pristopali v gorovje, ne da bi kdo za to vedel ali to zabeležil. Ker so od razsvetljenstva dalje gore vse večkrat obiskovali tujci, so tudi domačini začeli spreminjati odnos do njih. V gore so začeli voditi in spremljati tuje turiste, jim nosili tovor in jih varovali, ob tem pa tudi zaslužili. Vsi prvi turisti so bili raziskovalci gora, ki so bili poklicno, strokovno ali pa zaradi svoje dejavnosti tesneje povezani z naravo in gorskim okoljem. V sklopu svojih raziskovalnih pohodov so ga preučevali in opisovali in tako opravili tudi prve dokumentirane pristope na vrhove. Med prvimi, ki je opisal in sploh prvič zapisal prve znane pristope na nižje ležeče slovenske gore, je bil Janez Vajkard Valvasor v svojem velikem delu *Slava vojvodine Kranjske*, obširnem znanstvenem pregledu dežele Kranjske, ki je bilo izdano leta 1689. Začetke kartografskega predstavljanja domačih gora predstavlja nekaj desetletij kasneje izdelana karta *Ducatus Carnioliae Tabula Chorographica*, tj. *Krajepisni zemljevid Kranjske*, ki jo je Janez Dizma Florjančič de Grienfelda končal leta 1744. Obrisi vrhov na zemljevidu seveda niso realni, orografska podoba še manj in geografski položaj je približen. Florjančičeva karta je pomembna za nas, ker se na njej prvič pojavi Triglav in to z navedbo, da gre za najvišji vrh tega območja.

To pa je že čas, ko so današnje slovenske Alpe postale zelo zanimive za posamezne naravoslovce, predvsem tujce, ki so naše vrhove preučevali in na mnoge med njimi v okviru svojih raziskovalnih odprav tudi prvi pristopili. Eden najpomembnejših je bil Baltazar Hacquet, ki se je konec 18. stoletja

osredotočil predvsem na Triglav. Nanj se je prvič poskusil povzpeti leta 1777, a je prišel le na vrh Malega Triglava. Uspešno je nanj priplezal leta 1779 in 1782. Mimo Hacqueta ne moremo niti pri pregledu objavljenih zemljevidov v 18. stoletju. V svojem delu *Oryctographia Carniolica oder physikalische Beschreibung des Herzogthums Krain, Istrien und zum Theil der benachbarten Länder*, ki je v štirih knjižnih delih izhajal od leta 1778 do 1789, je objavil zemljevid Krainska Deschela, tam pa lahko zasledimo tudi prvo slikovno upodobitev Triglava; Hacquet je namreč v leta 1778 izdanem prvem delu omenjene knjige prikazal bakrorez najvišje gore na Kranjskem, ki jo imenuje Veliki Terglau.

II.

Odkrivanje in osvajanje Triglava

Sploh prvi uspešen dokumentiran vzpon na vrh je bil zabeležen leta 1778, ko so na težko dostopni glavi Triglava stali štirje prvoprstopniki, domačini iz Bohinja: lovec Štefan Rožič, rudarja Matevž Kos in Luka Korošec ter ranocelnik Lovrenc Willomitzer, po rodu iz Ogrskega. Kasneje so jih poimenovali »štirje srčni možje«, vzpon pa se je zgodil v okviru raziskovalne odprave barona Žige Zoisa.

Pot »štirih srčnih mož« ob prvem pristopu na vrh je trajala tri dni. Prvi dan, 24. avgusta 1778, so prišli iz Bohinja do pastirskih stanov na Velem polju, naslednji dan so šli na ogled za najboljšimi prehodi na vrh Triglava ter so v ta namen preiskali tri dele gore in se do večera vrnili nazaj na Velo polje, kjer so prenočili. 26. avgusta zjutraj so od tam krenili po poti, ki se jim je prejšnji dan zdela najboljša za dosego cilja, tj. proti hrbtu Kredarice, od tam preko Zelenega plazu (tako so imenovali Triglavski ledenik; na nekaterih zemljevidih tudi Zeleni sneg) v zahodni smeri pod zadnjo glavo Triglava in od tam po severnem robu na najvišjo točko Triglava. Vreme jim je dobro služilo, bilo je jasno, brez vetra in ne premrzlo. Willomitzer je ugotovil, da bi moglo na vrhu stati do petdeset ljudi, ni pa našel nobene sledi, da bi bil tam gori že kdaj kak človek. Na vrhu so se pomudili kaki dve uri, v tem času naj bi vsekali v dve skali zanje pomembne začetnice imen in priimkov: Jožef II., Sigmund Zois, Baltazar Hacquet, Jožef Štefancič, Lovrenc Willomitzer, Christian Novak, Štefan Rožič, Matevž Kos, Luka Korošec. Nato so kladivo in dleto zagostili v skalno razpoko in se še istega dne vrnili domov. V sestopu so zaznamovali pot, da bi jo prihodnje leto lažje našli.

III.

Boj za gore

S pojavom industrijske družbe v 19. stoletju se je v mestih pojavil tudi prosti čas, ki so ga ljudje izkoriščali na različne načine. Rojevati sta se začela gorski turizem in šport, planinstvo in alpinizem, skupaj z njima pa v slovenskih gorah tudi narodni boj med Nemci in Slovenci za primat pri osvajanju gora, nadelavi stez, gradnji koč, lahko bi tudi rekli pri markiranju oziroma obvladovanju prostora. Sprva so bile nemške planinske društvene organizacije tiste, ki so se najprej pojavile v slovenskem gorskem svetu in si ga v skladu s tedanjim razmišljanjem tudi privzele. Tam so markirale poti, ki so jih označevale zgolj z nemškimi napisi in gradile lastne planinske koč. Temu se je uprla manjša skupina slovenskih domoljubov in ljubiteljev slovenskih gora, ki je v Ljubljani leta 1893 ustanovila Slovensko planinsko društvo (SPD).

Konec 19. stoletja je slovenska planinska organizacija že štela več kot 1300 članov (v letu ustanovitve le nekaj več kot 200) in postavila več kot deset koč, uredila in označila številne poti ter izdajala društveno glasilo Planinski vestnik. Na Triglavu je že stal Aljažev stolp, najvišja slovenska markacija, ki ga je leta 1895 tja postavil dovški župnik Jakob Aljaž, član SPD. Z nakupom vrha Triglava in postavitvijo stolpa je Aljaž dobesedno otel Triglav nemštvu. Onemogočil je njihove načrte in proglasil vrh za vseslovensko goro, za uradni simbol slovenstva in hkrati poudaril zbiranje vseh Slovencev okrog nje, ne glede na deželne meje, ki so takrat trgale slovensko narodnostno ozemlje. Slovenci so takšne zmage na narodnih frontah doživljali zelo srčno, dvigale so jim samozavest. Predvsem postavitev stolpa je bila tisto dejanje, ki je v javnosti v naslednjih letih najbolj odmevalo in nakazovalo zmago Slovencev nad Nemci. Slovenci so prek Aljaža, njegovega nakupa vrha in gradenj slovenskih koč čutili, kot da svojo zemljo trgajo iz nemških rok nazaj v slovenske. Slovenske gore so se prav skozi ta narodni boj na prelomu v 20. stoletje trdno usidrale v narodno identiteto in postale viden simbol slovenstva.

Toda zgodba »boja za gore« se tu še ni končala. Slovenci so dobili novega nasprotnika. Z razpadom Avstro-Ogrske in podpisom Rapalske pogodbe (1920) med novoustanovljeno Kraljevino SHS in Kraljevino Italijo, ki je z mejo močno posegla v slovensko etnično ozemlje, se je nacionalni boj v gorah preusmeril od Nemcev k Italijanom. Nova meja je Julijske Alpe presekala

po osrednjem grebenu, državna meja pa je potekala tudi prek Triglava. Tekmovanje za gore, zlasti za Triglav, se je kazalo v številu planincev, ki so se podali na njegov vrh z obeh strani, v številnih grafitih, ki so se pojavljali na Aljaževem stolpu, na skalah na vrhu Triglava, kočah itd. Zahodne Julijske Alpe so čedalje bolj dobivale italijansko podobo, npr. z italijanskimi zemljepisnimi imeni in simboli ter novimi visokogorskimi zgradbami. Prav določevanje nove meje in italijanska ekspanzionistična politika sta najverjetneje dodatno pripomogla, da je Triglav še močneje posta(ja)l simbol Slovencev, k temu pa je gotovo pripomoglo tudi italijansko izražanje Triglava oz. Monte Tricorna kot simbola Italije.

Po drugi svetovni vojni je bilo tovrstnega nacionalnega boja konec. Poimenovanja vrhov, prvenstvenih poti, koč in drugih nacionalnih markacij v visokogorju je postalo izključno slovensko. Triglav je iz slovenskega simbola postal tudi simbol Jugoslavije, ki pa je v večnarodni državi hkrati podzavestno vedno označeval Slovence. Vse to je znatno prispevalo k slovenski gorski identiteti in patriotizmu. Ob razglasitvi samostojne Slovenije leta 1991 je še isti večer na zasneženem vrhu Triglava zaplapolala slovenska trobojnica, simbol Triglava pa je prešel v slovenski državni grb in preko njega v zastavo. Z uvedbo evra v Sloveniji je Triglav prišel tudi na evrske kovance in tako tudi danes označuje (gorsko) identiteto Slovencev v večnacionalni evropski povezavi.

III.

Triglav v podobah

Čeravno Valvasor, kot lahko razberemo iz njegovih opisov v *Slavi vojvodine Kranjske*, konec 17. stoletja še ni poznal Triglava po imenu, se to poznavanje močno spremeni že nekaj desetletij kasneje. Leta 1701 je župnik Matija Ločnikar narisal panoramo Triglavskega pogorja z imenom »Veliki Triglau«, dobrih štirideset let pozneje pa je izšlo že omenjeno Florjančičevo delo, zemljevid kranjskega ozemlja, na katerem je pri Triglavu zapisano »Mons Terglau Carniolae altissimus«. V 19. in začetku 20. stoletja so gorsko pokrajino in tudi Triglav slikovno upodabljali zgodnji planinski krajinarji, na primer Anton Karinger in Marko Pernhart, kasneje tudi Ladislav Benesch, Valentin Hodnik, impresionisti Ivan Grohar, Rihard Jakopič, Matija Jama

in drugi. Slikar in ilustrator Maksim Gaspari je leta 1904 v okviru svojega propagandnega delovanja, usmerjenega v bujenje narodne zavesti, izdelal razglednico *Iz naroda za narod*, na kateri je slovensko ozemlje upodobil s tremi ključnimi prostorskimi identifikatorji: Triglavom, Ljubljanskim gradom in Jadranskim morjem.

Triglav je bil v tem času tudi povezovalno sredstvo s slovenstvom v pesniških in prozaičnih delih. Že France Prešeren je v *Uvodu h Krstu pri Savici*, napisanem leta 1835, Slovence postavil pod okrilje »kranjskega sivega poglavarja« in načrtoval oblikovanje simbola, na katerega se bo kasneje najmočneje navezovala slovenska narodna in nacionalna (prostorska) identiteta. Pesnik Oton Župančič je v svoji pesnitvi *Duma*, napisani v letih 1904–1908, domovino označil s Triglavom in Karavankami kot poglavitnima toponimoma. Nagrobnik njegovim trem literarnim sopotnikom iz slovenske moderne, Cankarju, Ketteju in Murnu, ki ga je leta 1924 v Ljubljani zasnoval arhitekt Dušan Grabrijan, postavljen pa je bil na Žalah leta 1925, je v vrhnjem delu oblikovan tako, da simbolično ponazarja Triglav.

Leta 1919 je upodobljen na prvih slovenskih znamkah, namreč znamenitem verigarju iz leta 1919. Osnutke zanje je naredil slikar Ivan Vavpotič in Triglav upodobil med nogami sužnja, ki trga okove. Triglav se pojavi tudi na prvih poštah znamkah samostojne države leta 1919. Triglav »igra« glavno vlogo v prvem slovenskem igranem celovečernem (nemem) filmu *V kraljestvu Zlatoroga* iz leta 1931, drugi film, *Triglavske strmine* iz leta 1932, ima Triglav že v imenu.

Kot simbol Slovencev ga je prvič leta 1934 upodobil arhitekt Jože Plečnik v načrtu za tako imenovano Šverljugovo Marijino znamenje pred župnijsko cerkvijo na Bledu, ki je prvotno stalo pod Šverljugovo vilo, današnje vilo Epos. Umestil ga je na kamniti plašč kipa Matere Božje. Na perutih dvoglavega kraljevega orla je upodobil tri grbe tedanjih jugoslovanskih plemen, tj. srbskega, slovenskega in hrvaškega, pri čemer je slovenski grb oblikoval kot Triglav, nad katerim sveti šesterokraka zvezda grofov Celjskih. Plečnik ga je kot slovenski simbol uporabil tudi na Univerzitetni knjižnici v Ljubljani. Ko ji je bil leta 1945 priznan tudi pravni status slovenske nacionalne knjižnice in je iz Univerzitetne knjižnice postala Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, so do leta 1948 nad vhod namestili nov napis in na balkonsko balustrado slovenski grb. Tega je pod Plečnikovim nadzorstvom po vsej verjetnosti risal Peter Trpin.

IV.

Iz simbola v grb

Vendar pa to niso bile edine upodobitve Triglava. Najbolj poznana je upodobitev treh stožcev, katerih srednji je višji, stranska pa sta enaka. Tako je bil tudi opisan Triglav v prvi slovenski ustavi leta 1947, v kateri je opis slovenskega republiškega grba. Stilizacija izhaja iz časa druge svetovne vojne, ko ga je takoj po okupaciji Slovenije prevzela odporniška stran. Postal je simbol Osvobodilne fronte slovenskega naroda (OF): v njenem ilegalnem tisku, na letakih in plakatih, denarju in na obveznicah posojila svobode, v imenih njenih podskupin in glasil, na štamplijkah, v obliki vojaške kape triglavke in tako dalje.

Takšno podobo prvič srečamo ob razmahu narodnoosvobodilnega boja v zadnji tretjini leta 1941. Izmisliła sta si jo arhitekta Marjan Tepina in Edo Ravnikar in jo predlagala na neki seji matičnega odbora Osvobodilne fronte arhitektov. Za ta znak naj bi se odločila zato, ker ga je bilo mogoče hitro in enostavno narisati. Kot tak naj bi bil prvič viden na trosilnem listku, kakršne so pripadniki OF trosili po ljubljanskih ulicah 28. oktobra 1941, na predvečer praznovanja 29. oktobra. V poročilu o praznovanju, objavljenem v Slovenskem poročevalcu, informativnem vestniku Osvobodilne fronte, piše, da je v Ljubljani »na zidovih mrgolelo znakov Osvobodilne fronte«, vendar ne omenja posebej lika Triglava.

Novembra je bil znak Triglava kot simbol Osvobodilne fronte že splošno uveljavljen. Pojavil se je tudi na naslovnici Slovenskega poročevalca, prvič 8. novembra 1941. V komunikeju Izvršnega odbora Osvobodilne fronte v Slovenskem poročevalcu 5. decembra 1941 piše, da so bile za praznik 1. decembra 1941, ko je Osvobodilna fronta uspešno izvedla že drugo plebiscitarno manifestacijo svojih pripadnikov, ljubljanske ulice posute s slovenskimi zastavicami, z zidov pa so »blesteli znaki Osvobodilne fronte – Triglav s črkami OF«. Vsi ti prvi znaki Osvobodilne fronte so imeli poleg stožcev Triglava napisani še črki OF. To kratico so sprva pisali na razna mesta, končno pa se je ustalila med stožci. Proti koncu vojne pa je črki OF zamenjala (rdeča) zvezda.

Po sprejemu odloka o priključitvi Slovenskega primorja združeni Sloveniji in Jugoslaviji sredi septembra 1943 in po zasedanju zbora odposlancev slovenskega naroda v začetku oktobra istega leta v Kočevju so po zamisli

Franceta Bevka vnesli v znak nov del: valovite črte v vznožju lika Triglava, simbol slovenskega morja. Prve risbe dopolnjenega znaka je izdelal akademski slikar Božidar Jakac. Njegov osnutek za poštno znamko, ki je datiran s 16. oktobrom 1943, ima že vse dotlej razvite dele prihodnjega državnega grba: lik Triglava, morja, zvezdo in še kratico OF, ki pa je kmalu odpadla.

Stilizirani simbolni vlogi Triglava lahko sledimo tudi na partizanskih plačilnih sredstvih – obveznicah, priznanicah, potrdilih in bonih, tako tistih, ki jih je izdajal gospodarsko-finančni odbor OF, kot kasneje tistih, ki jih je izdajal Denarni zavod Slovenije pri predsedstvu Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta. Na partizanskem denarju lahko leta 1944 zasledimo novo stopnjo razvoja grba. Osnutke za plačilne bone, ki so jih izdali konec septembra 1944, je izdelal arhitekt Branko Simčič. Na bonih je tudi že narisana Triglav z valovitimi črtami v vznožju, ki ponazarjajo naše morje. Triglav je obdan z nekakšnim vencem žarkov, ki nad najvišjim stožcem oklepajo peterokrako zvezdo. Kratice OF ni več. Simčič je kombinacijo Triglava in morja po osvoboditvi dopolnil še z lipovimi vejicami. V letu 1944 je Simčič iskal še drugačne upodobitve grba. Poskusil se je opreti na staro tradicijo grbov. Triglav z morjem je postavil na temen ščit, nad njim je postavil peterokrako zvezdo, ščit sam pa obdal z lipovima vejicama in trakom. Podoba grba na ščitu pa se ni uveljavila, četudi so jo veliko uporabljali, pač pa sta lipovi vejici in trak, ki ju povezuje, prišli v kasnejšo podobo grba. Marca 1944 je izdelal naslovnico pisemskega papirja in osnutek za žig predsedstva Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta (SNOS). Na obeh je upodobil grb s Triglavom in morjem. Obdana sta z vencem žitnih klasov, povezanih s trakom, ki zgoraj oklepajo peterokrako zvezdo. To je že podoba republiškega grba, ki je ob ustavni uzakonitvi dobila samo še lipovi vejici. Venec žitnih klasov okoli srednjega dela grba je gotovo posnet po grbu Sovjetske zveze in po znaku, ki so ga jugoslovanski komunisti uporabljali v dvajsetih letih.

Na svoji prvi seji 26. aprila 1945 je predsedstvo SNOS sprejelo osnutek slovenskega republiškega grba. Odločitev predsedstva je bila prva uradna odločitev o podobi prihodnjega republiškega grba. Vprašanje končne podobe grba pa se je postavilo šele ob pripravah osnutka ustave Ljudske republike Slovenije, to je po drugem zasedanju SNOS. Sprožilo ga je predsedstvo narodne vlade Slovenije. Iz dopisa organizacijskega sekretarja predsedstva SNOS Josipa Globevnika z dne 19. oktobra 1946 izvemo, da je predsedstvo poklicalo nekaj arhitektov in profesorjev, naj napravijo osnutke republiškega

grba. Svoje osnutke so predložili arhitekti Boris Kobe, Edo Ravnikar, Branko Simčič, akademski slikar Anton Gojmir Kos in inženir Herman Hus. Predloženi osnutki se po vsebinski zasnovi niso bistveno razlikovali, niso pa si bili podobni po likovni izvedbi. Pregledali so jih predsednik predsedstva SNOS Josip Vidmar, predsednik narodne vlade Miha Marinko in podpredsednik vlade Marjan Breclj, soglasno so se odločili za osnutek arhitekta Branka Simčiča. Simčičev osnutek je predsedstvo poslalo v dveh izvodih predsedstvu narodne vlade, ki je enega poslalo v Beograd, kjer so hoteli uskladiti podobe republiških grbov. Slovenski osnutek pa v Beogradu očitno ni doživel nobene spremembe, saj je bil 15. decembra 1946 objavljen v dnevnem časopisju v nespremenjeni obliki.

V javni razpravi o osnutku ustave je bilo danih več pripomb in predlogov za dopolnitev republiškega grba. Pripombe so se nanašale na določitev barv posameznih delov grba, na napis na traku, na obogatitev grba z lipovimi vejicami, kakor tudi na sam opis grba. Ustavodajni odbor ustavodajne skupščine je te predloge sproti obravnaval. Na svoji drugi seji 2. januarja 1947 se je ustavodajni odbor odločil, da v osnutek ustave ne bo vnesel določil o barvah grba. Na tej seji je član odbora Marjan Breclj sporočil, da bo vlada pripravila »predlog novega osnutka grba, ki vsebuje v povezavi s trakom lipovo cvetje kot znak slovanstva, s čimer bi odpadla vsaka potreba vstaviti v trak kak datum, za kar so bile izražene želje«. Na svoji osmi seji 8. januarja 1947 je ustavodajni odbor sprejel končno besedilo tretjega člena osnutka ustave, ki govori o republiškem grbu. Predlagala sta ga Marjan Breclj in Anton Ingolič, zadnji stavek opisa grba pa sta že na tretji seji predlagala Anton Ingolič in Anton Melik. Imenovani člen je določal: »Državni grb Ljudske republike Slovenije je polje, obdano z žitnim klasjem. Klasje je spodaj povezano s trakom in prepleteno z lipovimi listi. Med vrhovoma klasja je peterokraka zvezda. V spodnjem delu polja so na dnu tri valovite črte, predstavljajoče morje. Nad njimi se dvigajo trije stožci, katerih srednji je višji, stranska pa sta enaka; stožci predstavljajo Triglav.« To besedilo je bilo kot tretji člen ustave Ljudske republike Slovenije sprejeto na zadnji seji Ustavodajne skupščine 16. januarja 1947. V slavnostni izdaji ustave iz leta 1947 je grb naslikan z zlato barvo in rdečo obrobo, zvezda pa je rdeča in ima zlato obrobo. Ta grb se v podrobnostih razlikuje od zadnjega objavljenega osnutka. Triglav je nekoliko višji, klasi so polni in z osinami segajo prav do zvezde, tudi lipovi listi so razporejeni bolj dognano. To upodobitev grba moramo šteti za izvirno. Slovenski grb je opisan tudi v ustavi Federativne ljudske Republike Jugoslavije iz leta 1948: »Državni

grb Ljudske Republike Slovenije je polje, obdano z žitnim klasjem. Klasje je spodaj povezano s trakom in prepleteno z lipovimi listi. Med vrhovoma klasja je peterokraka zvezda. V spodnjem polju so na dnu tri valovite črte, predstavljajoče morje. Nad njimi se dvigajo trije stožci, katerih srednji je višji, stranska pa sta enaka; stožci predstavljajo Triglav.« Opis grba v ustavi iz leta 1963 je doživel le stilistične spremembe, v nespremenjeni obliki je bil vključen tudi v ustavo iz leta 1974.

V procesu osamosvajanja Slovenije od Jugoslavije je bilo vsebinsko zastavljeno in načrtovano, da nova država Slovenija dobi grb in zastavo. V Osnutku Ustave Republike Slovenije leta 1990 o grbu in zastavi še ni govora. Skupščina Republike Slovenije je 8. aprila 1991 v dnevnem časopisju objavila javni natečaj za oblikovanje grba Republike Slovenije, prispele predloge pa je pristojna komisija ocenjevala 23. in 27. maja 1991. Razdeljeni v tri skupine so izmed 87 prejetih predlogov izbrali štiri finalna natečajna dela. Nagrade niso podelili, so pa odkupili dela avtorjev Branka Vovka, Marka Pogačnika, Bojana Haberla in Daneta Petka. Na koncu je bil izbran predlog akademskega kiparja Marka Pogačnika. Ta je grb oblikoval tako, da ima obliko ščita, v sredini katerega je na modri podlagi silhueta Triglava v beli barvi, pod njim sta dve modri črti, ki predstavljata slovensko morje in reke, nad njim pa so v obliki navzdol obrnjenega trikotnika razporejene tri zlate zvezde, s katerimi je ohranjen spomin na zlato barvo v zgodovinski zastavi dežele Kranjske. Spekter treh barv slovenske tribarvnice zaključuje rdeča barva, ki deluje kot obroba ščita na levi in desni strani. Uradni zapis novega slovenskega grba v ustavi iz leta 1991 pa se glasi: »Grb Slovenije ima obliko ščita. V sredini ščita je na modri podlagi lik Triglava v beli barvi, pod njim sta dve valoviti modri črti, ki ponazarjata morje in reke, nad njim pa so v obliki navzdol obrnjenega trikotnika razporejene tri zlate šesterokrake zvezde. Ščit je ob stranicah rdeče obrobljen. Grb se oblikuje po določenem geometrijskem in barvnem pravilu. Zastava Slovenije je belo-modro-rdeča slovenska narodna zastava z grbom Slovenije. Razmerje med širino in dolžino zastave je ena proti dve. Barve zastave gredo po vrstnem redu: bela, modra, rdeča. Vsaka barva zavzema po širini tretjino prostora zastave. Grb je v levem zgornjem delu zastave tako, da sega z eno polovico v belo polje, z drugo pa v modro.«

Literatura

- Lovšin, Evgen, *V Triglavu in v njegovi sosesčini. Planinske študije in doživetja* (Ljubljana 1944).
- Kos, Janez, Grb Socialistične republike Slovenije, *Arhivi* 6/1–2 (1983) 7–14.
- Mikša, Peter, Prvi raziskovalci slovenskih gora in prvi dokumentirani pristopi nanje, *Zgodovinski časopis* 67/3–4 (2013) 390–405.
- Mikša, Peter, Ajlec, Kornelija, *Slovensko planinstvo* (Ljubljana 2015).
- Mikša, Peter, *Triglav in Jakob Aljaž* (Ljubljana 2017).
- Mikša, Peter, Ogrin, Matej, Glojek, Kristina, Od kod gorska identiteta Slovencev?, *Geografski obzornik* 64/3–4 (2017) 10–28.
- Strojin, Tone, *Triglav, gora naših gora* (Maribor 1980).
- Strojin, Tone, *Zgodovina slovenskega planinstva. Slovenska planinska organizacija SPD-PZS, 1893–1948–2003* (Radovljica 2009).